

DOI: 10.46340/eppd.2020.7.4.15

Andrii Hyzhko

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3336-7952>

Vasyl` Stus Donetsk National University, Ukraine

REGIONAL BUDGETS DURING DECENTRALIZATION

Андрій Гижко

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ РЕГІОНІВ

The decentralization reform that began in Ukraine in 2014 aims to redistribute power and transfer administrative functions from central government to local and regional authorities. One of the foundations of the reform is the decentralization of budgets, aimed at forming economically strong and independent regions deprived of subsidies.

The article identifies the origins of budget decentralization, which was studied by researchers from various fields. It analyzes the use of perspective planning for the development of united territorial communities, taking into account their budgets. It also outlines the main features of regional development and the regions' financial capacity. Based on indicators of efficiency of the financial sector of a region, the article determines the dynamics of local budgets, their subsidiary status, as well as their main sources of income.

Keywords: reform, decentralization, budget decentralization, united territorial community, region.

Постановка проблеми. Обравши курс на Європейську інтеграцію Україна розпочала впровадження реформи децентралізації, яка має на меті зміцнення роботи державного механізму через активізацію розвитку регіонів. Таке зростання можливе завдяки делегуванню повноважень на місця. Основою реформи децентралізації є принцип прозорості, відкритості прийняття рішення та процесу їх реалізації.

У контексті проведення реформи першочергову роль відіграє бюджетна децентралізація регіону, що полягає у передачі повноважень управління доходами та видатками з метою збільшення ефективності реалізації владних повноважень та ретельнішого управління бюджетними коштами громад. Юридичне оформлення бюджетна децентралізація отримала ще у грудні 2014 року, коли Верховна Рада України внесла зміни до Бюджетного та Податкового кодексів. Основним результатом стало зменшення кількості дотаційних бюджетів. Якщо раніше від 50 % до 90 % бюджетів різних рівнів в Україні були дотаційними, то після проведених реформ, кількість таких скоротилась вдвічі.

В результаті бюджетної децентралізації, міста обласного значення та об'єднані територіальні громади отримали значні додаткові ресурси для свого розвитку. На сучасному етапі саме бюджетна децентралізація стає домінуючою у регіональному аспекті, а органи місцевого самоврядування отримують можливості для залучення фінансових ресурсів, необхідних для виконання покладених на них завдань. Наявність достатньої кількості ресурсів у регіональних місцевих бюджетах свідчить про сталий розвиток територіальних громад. Кошти надають можливість забезпечувати різноманітні послуги своїм мешканцям для реалізації соціальних та інфраструктурних проєктів, створюють умови для розвитку підприємництва та покращення інвестиційного клімату

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До основоположників теорії фінансової децентралізації варто віднести американського економіста Чарльза Тібу з його працею «Економічна теорія фіскальної децентралізації в публічних фінансах: необхідність, джерела й використання» (1961 р.)¹. Його послідовником став англійський учений Уоллес Оутс, який у 1972 році в праці

¹ Tiebout, C. (1961). Economic Theory of Fiscal Decentralization. *Public Finances: Sources, and Utilization*. Princeton, New Jersey, 76-96.

«Фіскальна децентралізація» запропонував «теорему децентралізації»¹. Питаннями вивчення бюджетної децентралізації займалися такі українські дослідники: І. Луніна², З. Мацук³, Т. Коритько⁴, Х. Патицька⁵. Походження та форми децентралізації вивчав Р. Демчак, який виділяє демократичну, адміністративну, політичну та фіскальну⁶.

Ефективність фінансової (бюджетної) децентралізації вивчали О. Соколова та А. Ковальчук, які зазначають, що «її ефективність прямо залежить від структури, форми й адміністративно-територіального устрою країни, тобто від проведення децентралізації в політичній та адміністративній сферах»⁷.

Мета дослідження показати ефективність бюджетної децентралізації для регіонів та громад України.

Виклад основного матеріалу. Бюджетна децентралізація є найбільш повним і прозорим видом децентралізації, оскільки вона прямо пов'язана з бюджетними практиками. Вона означає передачу ресурсів з центру на місця. Дослідження бюджетної децентралізації як системи розглядається з точки зору організації управління бюджетними ресурсами і різноманітними бюджетними відносинами, виявлення взаємозв'язків і взаємозалежностей як між елементами всередині системи, так і всієї системи із зовнішнім середовищем – суспільством і економікою в цілому⁸.

Варто зауважити, що розвиток регіонів можливий лише за умови стабільних фінансових доходів. Саме цей фактор дозволяє планувати розвиток соціальної інфраструктури та запроваджувати економічні стимули для розвитку бізнесу в довготривалій перспективі. Для цього розробляються різноманітні перспективні плани та стратегії. Одним з важливих документів, де відображено особливості децентралізації та її впливу на регіони є «Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року», яка визначає «децентралізацію державних повноважень шляхом їх передачі на місцевий рівень з одночасною передачею відповідних фінансових ресурсів».

Завдяки бюджетній децентралізації регіони отримали значні фінансові ресурси, як у вигляді податків і зборів, так й інших джерел доходів. Поряд із цим, з 2014 року, впроваджуючи державну регіональну політику.

За словами провідного експерта з питань бюджетної децентралізації Я. Казюк, уряд України щороку збільшує обсяг державної фінансової підтримки розвитку регіонів та громад⁹. Це підтверджує проведений аналіз бюджетних програм державного бюджету, який свідчить, що у 2019 році Уряд реалізовував 79 програм державної підтримки розвитку територій, на які надавалося понад 84 млрд грн (у 2018 році обсяг такої підтримки складав понад 66 млрд грн).

Кошти державної підтримки розвитку територій спрямовуються за різними напрямками розвитку, а саме для: регіонального (в т.ч. розвиток інноваційної економіки та інвестицій, людського потенціалу, сільського, розвиток туризму, загальноукраїнської солідарності, врегулювання питань проблемних територій, ефективного управління регіональним розвитком), дорожньої та транспортної інфраструктури, сільських територій, енергоефективності, екологічної безпеки та сталого розвитку, спортивної інфраструктури, розвитку у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, інфраструктури адміністративних послуг (ЦНАПи), інфраструктури (соціальне забезпечення) тощо.

¹ Oates, Wallace E. (1991). An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*, 37, 3.

<<http://econweb.umd.edu/~oates/research/fiscalfederalism.pdf>>. (2020, травень, 21).

² Луніна, І. (2014). Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ. *Економіка України*, 11, 61–75.

³ Мацук, З. (2014). Фіскальний федералізм як децентралізована модель формування бюджетного регулювання в Україні. *Фінанси, облік і аудит*. <http://nbuv.gov.ua/jpdf/Foa_2014_1_9.pdf> (2020, травень, 22).

⁴ Коритько, Т. (2008). Методи оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Економічний простір*. <http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_12/1/koritko.pdf>. (2020, травень, 22).

⁵ Патицька, Х. (2015). Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад. *Ефективна економіка*. <<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4412>>. (2020, травень, 20).

⁶ Демчак, Р. (2016) Концептуальні засади децентралізації державного регулювання соціально-економічного розвитку. <<https://cyberleninka.ru/article/v/kontseptualni-zasadi-detsentralizatsiyi-derzhavnogo-regulyuvannya-sotsialno-ekonomichnogorozvitku2>>. (2020, травень, 18).

⁷ Соколова, О.М., Ковальчук, А.В. (2016). Теоретичні засади фінансової децентралізації в умовах реформування системи державного управління. *Вісник НАДУ при Президентові України. Серія: Державне управління*, 4, 117–124.

⁸ Бондарук, Т.Г. Переваги, позитивні наслідки та ризики бюджетної децентралізації. *Економіка управління*. <<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/1998/1/Бондарук.pdf>>. (2020, травень, 20).

⁹ Державна підтримка розвитку територій у 2019 році. *U-LEAL з Європою*. <<https://decentralization.gov.ua/news/11398>>. (2020, травень, 18).

Всі вище названі фінансові ресурси мають бути спрямовані на забезпечення державою місцевого рівня, що у свою чергу має привести до динамічного і збалансованого розвитку регіонів.

Бюджетні програми виконуються виключно через центральні органи виконавчої влади, бенефіціарами яких є регіони та громади, зокрема, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Важливо, щоб представники місцевої влади активно залучали кошти державної підтримки та, поєднуючи їх з власними ресурсами, спрямовували на реалізацію регіональних і місцевих стратегій розвитку, втілювали проекти як «твердої» так і «м'якої» інфраструктури, які стимулюють «точки зростання», підтримують впровадження інновацій, розвиток нового виробництва, малого та середнього бізнесу.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть використати надані державою можливості, щоб залучити кошти для підтримки розвитку сільських територій, забезпечити фінансову підтримку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, залучити інвестиції для розвитку секторів економіки, розвитку соціально-культурної сфери тощо.

Експерт зазначила, що саме поєднуючи всі можливості співпраці між державною владою, місцевим самоврядуванням, бізнесом та громадянським суспільством для виконання завдань визначених у стратегіях, можна досягти сталого розвитку регіонів та громад, підвищити якість життя людей незалежно від місця проживання. Представникам регіональної та місцевої влади необхідно навчитися ефективно використовувати всі надані їм можливості.

З 2015 року особливістю бюджетної децентралізації стає нова модель міжбюджетних відносин, джерела наповнення місцевих бюджетів розширено за рахунок переданих з державного бюджету низки податків та запроваджено нові збори. Верховна рада України ухвалила низку законів, якими: унормувала питання формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад, розширила їх повноваження на участь у податкових відносинах, в тому числі і по встановленню місцевих податків і зборів, а Кабінет Міністрів України, затвердив «Методику формування спроможних територіальних громад», що дало можливість органам місцевого самоврядування розробити та схвалити в регіонах «Перспективні плани формування спроможних територіальних громад»¹. Варто зауважити, що станом на травень 2020 року в Україні перспективні плани були затверджені в 21 області. Перспективні плани ще не узгодили Одеська, Закарпатська та Запорізьська області.

Дані документи стануть основою формування територій громад та основою майбутнього адміністративно-територіального устрою базового рівня. «Голос України» опублікував Закон 562-ІХ, яким визначено що Кабінет Міністрів України визначає адміністративні центри територіальних громад та території територіальних громад (громад) до прийняття закону про адміністративно-територіальний устрій України.

Повертаючись до питань бюджетної децентралізації в частині розширення фінансової бази, то місцеві бюджети на початковому етапі впровадження реформи втратили стабільну, передбачувану частину доходів до загального фонду по ПДФО. Оскільки з 2015 року об'єднані громади замість своїх 75% державних коштів отримали лише 60%. Натомість, було виділено значну компенсацію на виконання делегованих державою повноважень зокрема, на прямі міжбюджетні відносини, державні субвенції на загальну середню освіту та фінансування медичних закладів, участь у фінансовому вирівнюванні, розширення переліку трансфертів соціального характеру, повноцінні видаткові повноваження, доступ до місцевих зовнішніх запозичень, повноваження у сфері архітектурнобудівельного контролю, право безпосереднього надання всіх адміністративних послуг через власні інституції, повноваження формувати органи громадського правопорядку.

Окрім цього, об'єднані громади отримують державну фінансову підтримку за рахунок коштів із Державного фонду регіонального розвитку, у вигляді субвенцій із держбюджету на формування інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку громади².

Зменшилися і бюджети області з 25% до 15%. Таке скорочення викликане тим, що не було встановленого механізму місцевого оподаткування, яке б на пряму наповнювало бюджети громади. У зв'язку з цим переважна кількість сформованих об'єднаних територіальних громад станом на 2016 р. були дотаційними, тобто фінансово не спроможними.

¹ Возняк, Г. (2017). Бюджетна децентралізація : європейський досвід та перспективи для України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*.

<[http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_056_VoznyakHV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_056_VoznyakHV.pdf)> (2020, травень, 21).

² Кузькін, С. (2016). Вплив децентралізації на розвиток регіонів. *Наукові праці НДФІ*, 3 (76), 39-53.

За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, за період із січня до листопада 2017 року надійшло 4,6 млрд. грн., відбулося зростання в 3 рази (або на 3,0 млрд. грн.) порівняно з аналогічним періодом 2016 року. Фактичні надходження єдиного податку за січень-листопад поточного року становлять 1,3 млрд. грн., що на 36,3% (або на 349,9 млн. грн.) більше, ніж у минулому році¹.

Протягом 2018 року надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) склали 234,1 млрд грн, що на 41,4 млрд грн або на +21,5% більше у порівнянні з 2017 роком. З початку реформи фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів показують стрімку позитивну динаміку: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд грн, то зараз маємо зростання майже в 4 рази та за підсумками 2019 року – 250,5 млрд грн.²

Значне зростання місцевих бюджетів можна побачити за показниками діяльності 806 ОТГ за підсумками 2019 р. Розрахунок здійснено на основі 8 індикаторів, які в певній мірі характеризують фінансові аспекти діяльності об'єднаних територіальних громад:

- доходи загального фонду на одного мешканця (співвідношення обсягу надходжень доходів загального фонду без трансфертів до кількості мешканців відповідної ОТГ);
- видатки загального фонду на одного мешканця (співвідношення обсягу видатків загального фонду до кількості мешканців відповідної ОТГ);
- видатки на утримання апарату управління у розрахунку на одного мешканця (співвідношення обсягу видатків на утримання апарату управління, проведених за рахунок коштів загального фонду до кількості мешканців відповідної ОТГ);
- капітальні видатки на одного мешканця (співвідношення обсягу капітальних видатків бюджету громади до кількості мешканців відповідної ОТГ);
- рівень дотаційності бюджетів (співвідношення обсягу базової чи реверсної дотації до загальної суми доходів загального фонду бюджету ОТГ з дотаціями, але без урахування субвенцій з державного бюджету);
- співвідношення видатків на утримання апарату управління із фінансовими ресурсами ОТГ (співвідношення видатків на утримання апарату управління органів місцевого самоврядування із сумою доходів загального фонду без урахування трансфертів з державного бюджету, у відсотках);
- питома вага заробітної плати у видатках загального фонду бюджету ОТГ (відсоткова частка проведених із загального фонду бюджету видатків на заробітну плату з нарахуваннями до обсягу видатків загального фонду бюджету без урахування трансфертів, перерахованих з бюджету ОТГ до інших бюджетів);
- питома вага капітальних видатків у загальному обсязі видатків (частка капітальних видатків у сумарному обсязі видатків загального та спеціального фонду відповідного бюджету ОТГ)³.

Динаміка доходів місцевих бюджетів України протягом 2014–2018 років свідчить про стабільне зростання фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні органів місцевого самоврядування. Доходи з 2014 по 2018 роки зросли з 231,7 до 564,6 млрд грн, тобто майже у 2,5 рази, а приріст надходжень місцевих бюджетів в середньому за цей період становить 19,26%. Однак, зростаючі доходи місцевих бюджетів спрямовувалися на покриття дефіциту освітньої та медичної субвенції.

У розрізі регіонів станом на 2019 р. державна фінансова підтримка місцевого та регіонального розвитку у сягнула 15,8 млрд гривень. Державна підтримка в основному розподілялась на 3 програми: ДФРР, субвенції для ОТГ та сільську медицину. Окремим кошторисом визначаються видатки на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг – 14,7 млрд. гривень. Найбільша частина державних фінансів була розподілена на Донецьку область – 1064 млн. грн, Львівську – 907,9 млн. грн, Одеську – 809, 4 млн. грн.

Загалом, за період з 2015 по 2019 роки, підтримка місцевого та регіонального розвитку зросла у 41,5 рази. Бюджетна децентралізація у підсумку 2019 р. показує зростання частки власних місцевих бюджетів. Для порівняння, наведемо дані 2014 р., де частка доходів місцевих бюджетів

¹ Бюджетний моніторинг (2016). *Аналіз виконання бюджету за 2016 рік*.

<http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2016_monitoring_ukr_0.pdf>. (2020, травень, 20).

² Фінансова децентралізація: результати 2018 року та перспективи 2019 року. *Децентралізація*.

<<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/382/Fourpager.pdf>> (2020, травень, 19).

³ Герасимчук І. (2019) Фінансові показники 806 ОТГ окремо по кожній області. *Децентралізація*.

<<https://decentralization.gov.ua/news/12277>>(2020, травень, 19).

становила 5,1 % та дорівнювала 68,6 млрд. грн. Станом на листопад 2019 р. частка становила – 6,8 %, що у сумі складає 250,5 млрд. грн.¹

Таким чином, бюджетна децентралізація регіонів стала можлива завдяки впровадженню реформи децентралізації, що бере свій початок з 2014 року. Результати бюджетної децентралізації регіонів стали очевидними завдяки розширенню повноважень і підвищенню зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків і зборів.

Зростання місцевих бюджетів відбувається, перш за все, за рахунок місцевих податків, податку на нерухомість, землю та єдиного податку. Наявність сталих фінансових ресурсів у місцевих бюджетах можна вважати індикатором сталого розвитку територіальної громади. У свою чергу самодостатня громада може забезпечувати та надавати якісний доступ до товарів і послуг своїм мешканцям та реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва та залучення інвестицій, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращання умов проживання жителів громади.

References:

1. Bondaruk, T.H. Perevahy, pozytyvni naslidky ta ryzyky biudzhethoi detsentralizatsii [Advantages, positive consequences and risks of budget decentralization]. *Ekonomika upravlinnia* [Economics of management]. <<http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/1998/1/%D0%91%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf>>. (2020, May, 20). [in Ukrainian].
2. Biudzhetni monitorynh [Budget monitoring] (2016). *Analiz vykonannya biudzhetu za 2016 rik* [Analysis of budget execution for 2016]. <http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2016_monitoring_ukr_0.pdf>. (2020, May, 20). [in Ukrainian].
3. Vozniak, H. (2017). Biudzhetha detsentralizatsiia : yevropeyskyi dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy [Budget decentralization: European experience and prospects for Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy* [Socio-economic problems of the modern period of Ukraine]. <[http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_056_VoznyakHV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_056_VoznyakHV.pdf)> (2020, May, 21). [in Ukrainian].
4. Herasymchuk I. (2019). Finansovi pokaznyky 806 OTH okremo po kozhnii oblasti [Financial indicators 806 OTG separately for each region]. *Detsentralizatsiia* [Decentralization]. <<https://decentralization.gov.ua/news/12277>> (2020, May, 19). [in Ukrainian].
5. Demchak, R. (2016). *Kontseptualni zasady detsentralizatsii derzhavnogo rehulivannia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Conceptual principles of decentralization of state regulation of socio-economic development]. <<https://cyberleninka.ru/article/v/kontseptualni-zasadi-detsentralizatsiyi-derzhavnogo-regulyuvannya-sotsialno-ekonomichnogorozvitku2>>.. (2020, May, 18). [in Ukrainian].
6. Derzhavna pidtrymka rozvytku terytorii u 2019 rotsi [State support for the development of territories in 2019]. U-LEAL z Yevropoiu [U-LEAL with Europe]. <<https://decentralization.gov.ua/news/11398>>. (2020, May, 18). [in Ukrainian].
7. Korytko, T. (2008). Metody otsinky finansovoi stiiikosti mistsevykh biudzhativ [Methods for assessing the financial stability of local budgets]. *Ekonomichniy prostir* [Economic space]. <http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_12/1/koritko.pdf>. (2020, May, 22). [in Ukrainian].
8. Kuzkin, Ye. (2016). Vplyv detsentralizatsii na rozvytok rehioniv [The impact of decentralization on regional development]. *Naukovi pratsi NDFI* [Scientific works of NDFI], no. 3 (76), 39-53. [in Ukrainian].
9. Lunina, I. (2014). Biudzhetha detsentralizatsiia: tsili ta napriamy reform [Budget decentralization: goals and directions of reforms]. *Ekonomika Ukrainy* [Ukraine economy], no. 11, 61–75. [in Ukrainian].
10. Matsuk, Z. (2014). Fiskalny federalizm yak detsentralizovana model formuvannia biudzhethnoho rehulivannia v Ukraini [Fiscal federalism as a decentralized model of budget regulation in Ukraine]. *Finansy, oblik i audyt* [Finance, accounting and auditing]. <http://nbuv.gov.ua/jpdf/Foa_2014_1_9.pdf> (2020, May, 22). [in Ukrainian].
11. Patytska, Kh. (2015). Finansova detsentralizatsiia yak osnova formuvannia samodostatnikh terytorialnykh hromad [Financial decentralization as a basis for the formation of self-sufficient territorial communities]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy]. <<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4412>>. (2020, May, 20). [in Ukrainian].
12. Sokolova, O.M., Kovalchuk, A.V. (2016). Teoretychni zasady finansovoi detsentralizatsii v umovakh reformuvannia systemy derzhavnogo upravlinnia [Theoretical principles of financial decentralization in the context of public administration reform]. *Visnyk NADU pry Prezydentovi Ukrainy. Seriya: Derzhavne upravlinnia* [NAPA Bulletin under the President of Ukraine. Series: Public Administration], no. 4, 117–124. [in Ukrainian].
13. Finansy. (2019). *Detsentralizatsiia* [Decentralization]. <<https://decentralization.gov.ua/finance/gallery>>. (2020, May, 19). [in Ukrainian].

¹ Фінанси. (2019) *Децентралізація*. <<https://decentralization.gov.ua/finance/gallery>> (2020, травень, 19).

14. 1 Finansova detsentralizatsiia: rezultaty 2018 roku ta perspektyvy 2019 roku [Financial decentralization: results of 2018 and prospects of 2019]. *Detsentralizatsiia* [Decentralization].
<<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/382/Fourpager.pdf>> (2020, May, 19). [in Ukrainian].
15. Oates, Wallace E. (1991). An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*, no. 37, 3.
<<http://econweb.umd.edu/~oates/research/fiscalfederalism.pdf>>. (2020, May, 21). [in English].
16. Tiebout, C. (1961). *Economic Theory of Fiscal Decentralization. Public Finances: Sources, and Utilization*. Princeton, New Jersey. [in English].